

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

TEINE AASTAKÄIK

S I S U:

A. von Chamisso — Peeter Šlemiili kummaline lugu. — A. Kuusik — Arnold Böcklin. — V. Hugo — Kodusõda. — Aspazia — Mäehoovus. — Abu Kassemi vanad toakingad. Hommikumaa jutt. — M. L. — Ferdinand Hodler. — Emil Schiller — „Surematu“ ja kaadi. — Loodusesõbra nurk. — Küsi veel midagi! — Spordi ringvaade. — Kabe. — Male.

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

Nr. 19.

Viinakuu

1927.

Toimetuse juhatajad: J. Käis, M. Laarman, E. Martinson. :: Vastutav toimetaja: E. Martinson. :: Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit. :: Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu nr. 22. Toimetuse kättesaamiskohad esmaspäeval ja reedel k. 12—1.

Vincent van Gogh

Maastik

Peeter Šlemiili kummaline lugu.

Adelbert von Chamisso. Eesti keele M. Laarman.

Illustratsioonid F. Kask'ilt.

3.

Mis kasu on tiivust raudkettidesse aheldatule? Hirmsamini veel peaks ta seetõttu kannatama. Lamasin oma aarde juures, ilma igast inimlikust lohutusest, kannatades kulla juures, mida vihkas mu süda, sest tema tõttu olin lahutatud elust. Hoides endale oma sünget saladust kartsin oma iga sulast, olles ühtlasi talle kade; sest tal oli vari, ta võis end näidata päikesevalguses. Üksi veetsin oma tubades päevad ja ööd ja valu puuris mu südant.

Üks oli veel, kes piinles valudes, mu truu Bendel ei suutnud jätta enda vaevamist vaikiste etteheidetega, et ta oma hää isanda usaldust oli tarvitand kurjasti ja seda mitte tunnud, keda ta saadeti otsima ja kellega ta teadis mu kurva saatuse olevat lähimas ühenduses. Ma aga ei võind teda milleski süüdistada, lugesin juhtumusest tundmatuma mõistatuslikku loomust.

Ma ei jätnud midagi katsumata, saatsin kord Bendeli ülikalli briljantsõrmusega linna kuulsaima kunstniku juure ja palusin teda mind külastada. Ta tuli. Saatsin oma teenijaskonna välja, sulgesin ukseid, istusin võõra kõrvale ja olles ülistand ta kunsti asusin asja juure, kui enne veel olin võtnud talt pühaliku vaikimistöotuse.

„Härra professor,“ algasin siis, „kas võiksite inimesele, kes kaotand oma varju, maalida uue?“ — „Mõtlete päikese heidetavat varju?“ — „Ja, nimelt.“ — „Aga,“ jatkas ta, „mis õnnetuses või hooletuses võis ta siis kaotada oma varju?“ — „Kuis see tuli, võiks ehk vahest olla päris ükskõikne,“ vastasin mina ja valetasin häbenematult edesi, „see juhtus Venemaal, kus ta eelmisel talvel oli reisimas, et tal ühes erakorralises pakases külmas vari nii kõvasti maa külge, et seda enam ei saand lahti.“

„Valevari, mille võiksin maalida, saaks säärane, et see igal vähimalgi liigutusel kaoks uuesti,“ — vastas profes-

sor, „liiategi kui tuletada meele seda, et ta oma vari juba oli nii nõrgasti ta küljes kinni, kui kuulsin seda teie jutust. Kel pole varju, ärgu mingi päikese kätte, see on kõige mõistlikum ja kindlam.“

„ja ta nägi vaid oma varju...“

Ta tõusis ja läks, heites enne mulle läbipuuriva pilgu, mida ma ei suutnud taluda. Kukkusin leentooli tagasi ja peitsin näo kätte.

Nõnda leidis Bendel mu, kui ta astus sisse. Ta nägi oma peremehe valu ja tahtis tõmbuda vaikselt tagasi. — Vaatasin üles, — olin murekoorma surve all, pidin temaga seda jagama. „Bendel!“ hüüdsin talle, — „Bendel, sina kes sa üksi näed mu valusid ja omas tagasihoidlikkuses ei küsi nende

põhjust, vaid kannatad vaikselt kaasa, tule mu juure, Bendel ja toeta mind. Oma varandusi pole ma sulle keelnud, ei taha ma peita su eest ka oma mureaardeid. — Bendel, ära jäta mind. Bendel, näed mind rikkana, lahtikäelisenä, hääna, ütled et maailm peaks mind ülistama ja näed mind ometi maailmast põgenevat ja end ta eest peitvat. Bendel, maailm on mu tõugand endast ja sinagi vahest pöörad enda minust, kui kuuled mu hirmsat saladust: Bendel, olen rikas, lahke, hää, aga — oo jumal! Mul pole varju!“

„Pole varju?“ hüüdis hää poiss ehmunult ja pisarad purskasid ta silmist. „Häda mulle, et olen sündind seks, et teenida varjutumat isandat!“ Ta vaikis ja mu nägu oli varjatud kätega.

„Bendel,“ lisasin värisedes juure, „nüüd tead rau saladuse ja võid mu anda ära. Mine ja tunnista mu vastu.“ — Ta näis võitlevat rasket võitlust, lõppeks langes mu ette maha, haaris mu käed ja niisutas neid pisarail. „Ei!“ — hüüdis ta, „mis ka maailm ei arvaks, ma ei või ega suuda jätta varju pärast oma hääd isandat. Teen õieti, kuigi mitte targasti, jään teie juure, varjan teid oma varjuga, aitan teid kus suudan ja nutan teiega, kui ei suuda aidata.“ Langesin talle kaela, sest olin kindel, et ta seda ei tee raha pärast.

Siitpäälle muutus mu saatuse ja mu eluviis. See on kirjeldamatu, kuis Bendel oskas varjata mu saladust. Kõikjal ta oli mu ees ja minuga, nägi ja valmistas kõik ette, kui ähvardas ootamatu hädaoht, kattis mind oma varjuga, sest ta oli minust suurem ja jämedam. Nii julgesin tulla jälle inimeste sekka ja hakkasin mängima maailmas tähtsat osa. Pidin näiliselt võtma omaks paljud omapärasused ja tujud. Need sobivad aga rikkaille hästi ja niikaua, kui tõde jäi saladuseks, nautisin kõike austust ja tähelepanu, mis sai osaks mu kullale. Rahulikumana vaatasin vastu aasta ja päeva pärast lubatud saladusliku tundmatumaga kohtamisele.

Tundsin hästi, et ma ei võind jääda kauaks kohta, kus mind juba oldi nähtud varjuta ja kus see kergesti võiks

tulla avalikuks. Ka oli mul meeles see, kuis olin näidand end härra Johni juures ja see oli mulle rõhuv mälestus. Sellepärast tahtsin siin teha vaid proovi, et võia kuski mujal astuda üles kergemini ja kindlamini. Oli aga miski, mis mõne aja pingutas mu auahnust: on ju see inimeses koht, kuhu ankur hakkab kõige kindlamini.

Nimelt kaunis Fanni, keda uuesti kohtasin ja kes ei mäletand enne mind kunagi olevat näind, kinkis mulle tähelepanu, sest nüüd mul oli mõistust ja teravmeelt. — Kui kõnelesin, kuulati mind ja ma isegi ei teadnud, kust olin õppind kunsti arendada ja juhtida vestlust nii kergesti. Too mulje, mis olin avaldand näiliselt iludusesse, tegi minust narri ja siit pääle hoolimata vaevust, jälgisin teda kõikjal, kus iganes võisin. Mu püüdeks oli teha ta minust huvitatuks ja parimagi tahtmise juures ma ei saand seda uima sundida pääst südamesse.

Aga milleks sulle korrata kõike seda pikka harilikku lugu? Sa ise oled seda sageli jutustand mulle teistest inimestest. — Vanale, ammutuntud mängule, milles olin võtnud endale hääsüdamlikulult kulund rolli, tuli sootu omapärane lõpp, mis oli ootamatu nii mulle kui talle.

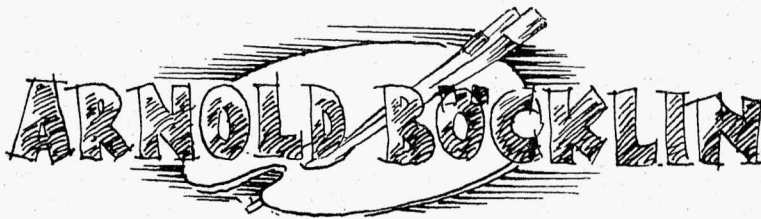
Kui olin ühel ilusal õhtul harjund viisi kutsund kokku ühte valgustatud aida salkkonna külalisi, kõndisin ma temaga külg külje vastu teisist võõraist veidi eemal ja vaevasin end igasuguste asjade talle ettevõrismisega. Ta vaatas viisakalt oma ette maha ja vastas vaikselt mu käesurvele. Siis järsku astus ootamatult kuu pilvede vahelt — ja ta nägi vaid oma varju. Ta värahtus ja vaatas hämmastuses mind ja siis jälle maha, otsides silmadega mu varju. Ja see, mis sündis ta siseimas, peegeldus nii kummaliselt ta näos, et oleksin võind kõvasti naerda, kui mul ise poleks joosnud jääkülüm judin üle selja.

Lasin ta oma käevarrelt kukkuda minestusesse, tormasin noolena läbi ehmund külalistehulga, jõudsin väravani, viskusin esimesse leiduvasse tõlda ja sõitsin tagasi linna, kuhu seekord mu õnnetuseks olin jätnud ettevaatliku Ben-

deli. Mind nähes ta ehmus, üksainus sõna ütles talle kõik. Toodi kohe posthobused. Võtsin kaasa ainult ühe oma teenreist, võrukaela Raskali, kes oma osavuse tõttu oli saand mulle vajaliseks ja kes midagi ei võind teada tänaõhtusest juhtumusest. Samal ööl veel sõitsin ära kolmkümmend penikoormat. Bendel jäi maha õiendama mu asju ja tooma mulle järele kõige vajalisemat Kui ta

teisel päeval jõudis mulle järele, viskusin talle kaela ja vandusin edespidi hoida kõrvale igasuguseist rumalusist ja olla tulevikus ettevaatlikum. Jatkasime katkestamatult oma reisi üle piiri ja mägiahela ja alles teisel pool viimast, olles mägiseinaga lahutatud tollest õnetusemaast, lasin end viia ligidalolevasse ja vähekülastatavasse supelkohta, et säääl puhata üleelatud raskusist.

(Järgneb.)

Tema 100-aastase sünnipäeva puhul 16. okt. 1927.

A. Kuusik.

Arnold Böcklin on saksa maalikunsti 19. sajandi tugevamaid esitajaid. Böcklini teis leivad avalduse kunstiväljenduse äärmised võimalused. Tema sisemine rikkus on mõõtmatu. Ta kujutusvõime haruldasemaid. Kuigi heidetakse ette Böcklinile ühe ja sama aine käsitamist, pole see veel tunnuseks, et ta midagi uut poleks leidnud. See tõendab vastupidist: ta oli seesmiselt nii rikas, et ühe maali raamid ei suutnud mahutada enesse kõike, mis andis kunstnikule üks motiiv, ta oli sunnitud käsitama teda igas meeleolus, igas võimaluses. Mõõtmatuks allikaks osutus piltide leidmisel loodus.

„Kujutus on tarvilik, järeleaimamine surmab,“ ütles ta ise—ning vormi ja värvi mälu oli tal nii tugev, et ta isegi aastate pärast saadud muljeid äärmise teravusega võis kujutada.

Koolipõlves ei avaldand Böcklini kunstianne mitte alati sel kujul, et õpetajad temast oleksid sattund vaimustusse. Ta oli võimas pöörma kaasõpilaste tähelepanu mõne joonistatud asja läbi õppeainelt ja teda selle eest karistatigi sageli. Kord tõukas ta oma naabrile külge, kellel lahtine vihik laual lamas, ja näitas talle valgel vihulehel

ronivat kärbest. Kui poiss pahaselt kärbest tõrjuma hakkas, selgus et see oli vaid Arnold Böcklini joonistus. Samuti võis juhtuda, et ta kaaslane äkki pildil ämblikku silmas ja end jälestusega loomast eemale hoidis. Siis kihistas Arnold naeru, sest ämblik oli vaid joonistatud, ent sarnase elavusega, et ta iga vaatlejat võis kohutada. Böcklini vana joonistusõpetaja Kelterborn oligi, kes poisi ande leidis ja ta isa suutis panna veendumata, et poisist saad maalikunstnik, ja kui Böcklin juba õpilasaastais oma kodulinnale Baaselile Püha Johannese eeslinna värava kavandi valmistas, veendus isa poja andes ja saatis ta Düsseldorfi, kuigi ta säääljuures sõnas: „ent Calame pole sa veel kaugeltki.“ Sääält asus Böcklin Antwerpeni, Brüsseli ja 1847. a. sügisel näeme teda Genfis, kus ta Calame'i juures õpib. Aga juba 1848. a. lahkub ta Calame'ist, kes teda kõita ei suutnud, ja läheb Pariisi, kust kaasmaalane, kunstnik Rudolf Koller, saadab vaimustavaid kirju. Kuid akadeemia ja koolid olid liig kallid, mistõttu tuli iseseisvalt otsida teed. Noormehed kopeerisid Louvre'is, joonistasid akte ühele asjaarmastajale ja töötasid leivateenimise otstarbel isegi haigemajades, kus ana-

A. Böcklin

Maja mere kaldal

toomilisi tabeleid joonistasid. Pariis ei meeldind Böcklinile, samuti prantslased. Böcklini suurim soov on pääseda Itaaliasse ja 1850. a. sõidab ta Rooma. Siin ärkab õieti kunstniku loomisvõime. Vana kunsti mälestusmärkide ees kahvatub kõik uus. Alles Roomas õpib ta ümber hulkuma linnas ja maal, otsides ainet oma maalidele. Roomas abiellub ta ka itallanna Angela Pacucci'ga. On huvitav lugeda viimase pävikust kohtamisist Böckliniga. Ta kirjutab: „Sageli nägin mööduvat aknast noormeest mapiga, kes oli haruldaselt sale, pikka-de lokkide ja silmatorkavalt heledate silmadega. Mind huvitas ta, kuid arvasin, et ta mind, neljateistaastast tüdrukut, ei pane tähele. Kuid ühel karnevalil silmasin teda jälle. Ta lähenes hiiglasuure kannikeste kimbuga, tervitas mind ja viskas ta üles. Ma polnud osav ja kimp langes mitu korda tagasi. Paar tänavpoissi, kes jälgisid mängu, haarsid äkki lilled ja pagesid nendega karnevali möllu. Minu rüütel kihutas pikkade sammudega poistele järele. Ei kestnud kaua, sääl ilmus ta sasitud lillekimbuga uuesti akna alla ja mäng al-

gas uuesti. Seekord olin ma osavam. Püüdsin kinni pooleldi närbund lillekimbu ja kinnitasin kleidile. Ühe lille aga viskasin oma rüütlile, kes ta tänades tõstis üles ja pistis püksitasku. — Mõni nädal hiljem saatis mind koju mu nõbu. Äkki astus meile juure sama mees, kes juba kaks aastat mu silmapiiril oli, tõstis viisakalt kübarat ja sõnas mu nõbule:

„Lubate mulle kõnelda paar sõna selle noore daamiga?“ Enne kui Augusto midagi sai vastata, pööris ta juba minu poole: „Ütelge ometi, preili, kes teie olete?“ ... Olin üllatatud, kuid arvasin, et sarnane kõne tingitud puudulikust itaalia keele oskusest ja küsisin sellepärast päris rahulikult: „Mida soovite siis minust, mu härra?“, millele ta sama rahulikult vastas: „Tahtsin küsida, kas armuline preili ei tahaks saada mu naiseks?“ — Poole aasta jooksul oli kõik nii kaugel, et meid 21. juunil 1853. a. laulatati“....

Abielu itallannaga on kui saksa ja itaalia olemuse liitumissümboliks Böcklini juures, sest ta armastas Itaaliat sama innukalt kui oma kodumaad

Šveitsi. Roomas püsib ta 1856. aastani, kuigi alul on raske läbi lüüa ja ta tunnustust leiab alles viimaseil aastail, päälegi kitsamais ringkonnis, kuhu muuseas kuulusid Begas ja Feuerbach. Itaalia loodus köidab Böcklini seevõrd, et ta 1862. aastal jälle Rooma sõidab. Hiljem saab Florents ta lemmiklinnaks. Vahepeäl rändab ta Saksamaal, tuleb Müncheni, kus krahv Schack ta pildid omandab, on lühikest aega akadeemia professor Weimaris ja sõidab jälle Itaaliasse, Šveitsi, säält Saksamaale. 1893. aastal asub ta teistkorda Florentsi, kus San Domenico Florentsi linna läheduses endale villa ostab. Samas sureb ta ka 16. jaanuaril 1901. aastal.

Böcklini loomingule avaldas suurt mõju vana klassiline kunst. Pompei seinmaalid omas dekoratiivsuses ja värvikülluses, vanade kunstnikkude värvitehnika, meri — kõik need on mõjuvad tegurid ta töös. Lakkamatult uurib ta kui õpetlane vanu retseptraamatuid, valmistab ja segab värve, et väljendada osaltki loodust, mis värvide poolest kaugelt rikkam kui väljendusabinõud. Böcklini arvates peab värvide mõju esile tooma kontrastide läbi, asetades tumeda värvi heleda kõrvale, nii näit. esineb tal sel otstarbel sageli alasti naise kõrval pruun karvane faun.

Böcklin eelistab puud lõuendile, sest viimasel lõhkeb värv kergemini kui puul, kus ta õhemalt võõbatuna mõjub paremini. Kunstniku vastased püüdsid tõestada ta värvide küllust puuduliku joonistamisega: ta kujudes puuduvat teravus, leiduvat anatoomilisi vigu, sest teatavasti ei tarvitand Böcklin kunagi mudelit. Seevastu hulkus ta nädalaid merirannas, kuni tabas soovitud detailid lainete veermises, mis hiljem omis maales kasutas.

Böcklin on olnud väga produktiivne. Enamikult kujutavad ta maalid maastikku, loodustunde juhitud ühinevad ta teoseis klassiline ja romantiline ele-

ment. Hiljem kujutab ta ka inimesi, kes alul maastikust suuresti eralduvad, vanaea tõis aga loodusega juba täiesti ühte sulavad. Parimad tööd on valmivad Florentsis veedetud 11 aasta jooksul (1874—1885). Mõistame Böcklini loomingu tagaseinu, ta iseloomu ja meeleolusid, kui süveneme ta tähtsamasse tõisse, nagu: „Surnute saar“, „Suvila mere ääres“, „Tritoon ja Nereiid“, „Kentauride võitlus“ jne. Need tööd näitavad hääd kompositsiooni, värvirikust ja võrratut kujutamismõimet. Sest Böcklin pole vaid maalikunstnik, ta on peale selle poet. Neid kaht omadust eneses kujutab ta sümbolsest pildis: „Luulekunst ja maalikunst“.

Vallatlevate merineidude, hõljuvate amorite, lõbutsevate viinajumalate kujutajas leiame hüpleva paani asemel uneleva, melankoolse paani, kes kuumal lõunatunnil pilliroos luurab ja vilel raskemeelset viisi puhub.

Böcklini rõõmsamais maalides isegi, mis pühendatud palavasti armastatud Hellas'ele, või jälle kevadmaastikes ning Rooma kõrtside meeleolu kujutavais pildes on tunda nukrust, igatsust. Eriti melankoolsed on meistri raugaea teosed, mis maalitud San Domenico. Tema viimased tööd, nagu: „Katk“, „Sõda“, „Nukrus“, on rõhuvad ja raskemeelsed. (Sel ajal hullusid B. kaks poega.) Ühtlasi on neis tunda kujutamismõime kaanemist. Nad tunduvad küll süngete-na sisult, ent vormilt isegi primitiivseina.

Suur Böcklin — paan on suikund veerandsaja aasta eest, kuid mõjuv viis ta vilelt kajab veel praegu. Kuulsa meistri töö jääb püsima, kuigi ta ise kadund igavikku. Käesoleva aasta kevadel, kus Böcklini sündimispäevast mööndund sada aastat, korraldas Baasel, kodumaa suurele pojale auavalduseks, tema tööde näituse. Samuti on ettevalmistused käimas suuremaks Böcklininäituseks Berliinis.

Kodusõda.

Victor Hugo.

Kohutav, ärritatud inimhulk kisen-
das: „Ta peab surema!“ See rüsesel
mehe ümber, kes silmitses teda uhkelt,
rahulikult, tõsiselt.

„Lööge ta surnuks! Laske maha!“
Muidugi, see on ju loomulik. Asi on
kaotatud. Teised on tugevamad, ja see-
pärast nad löövad oma vastase surnuks.
Võitjad olid lohistand ta kodunt alla
tänavale. Tunglemine ta ümber võttis
hoogu. Nad olid tungind koju ta kal-
lale. Ta riided olid alles tapmisest ve-
rised. Ta oli üks neist, kes sõgeda mee-
lega pidas kuningate sõgedat võitlust
rahva vastu. Ta oli tapnud kogu päe-
va, tundmata koledust, andeksandmist,
et aga ainult tappa. Ta käed olid püs-
sirohust mustad.

Üks naine haaris teda kraest.
„Põlvili! See politseikonstaabel on
meie pääle lasknud!“ — „Seda ma
olen,“ tunnustas ta. „Maha! Laske ta
maha!“ hüüti. „Siin? Ei. Kaugemal!
Bastilles! Relvahoone juures! Tulge
aga temaga ühes!“ — „Kuhu tahes,“
kostas vang.

Nad olid pöörased, nad rüseselid,
laadisid püsse. „Maha politseikonstaa-
bel! Lööge ta surnuks nagu hunt!“
Rahulikult lausus vang: „Jah, mina
olen hunt, kuid teie olete koerad.“ —
„Või tarvitad veel haukumissõnu?
Laske ta maha!“ Nad olid kahvatud
tulise vihasta, ähvardasid teda rusika-
tega, ja ta silmitses neid vihaste pilku-
dega. Ta otsaes oli viha vari, mõru
vaht kobrutas ta suunurgis. Sajad
hääled röökisid: „Laske ta surnuks!
Maha! Ta keiser on langend.“

Vangi silmis leegitses viha kui vang-
gistatud metsalise silmis. Rüsin ja
röökimine tõukas teda edesi. Sääl tä-
naval lamas laip. Ehk oli ta ise selle
sinna toimetand. Ta astus rahulikult
selle üle, pilkaval näoilmel. Mida kangem
torm ta ümber märatses, seda
püstimalt hoidis ta päa. Oi, kuidas ta
vihkas neid, ja kuidas nemad teda vih-
kasid! Kui ta oleks olnud tugevam,
oleks ta nad kõik maha lasknud. —
„Lööge ta surnuks,“ kisendas rahva-

hulk, „ta laskis meie pääle alles ivakese
aja eest! Maha see neetud nuuskur!
Äraandja! Röövel!“

Kuid äkki oli kuulda, kuidas nõrk
hää l hüüdis: „See on isa!“ See lendas
läbi müra kui valguskiir. See oli laps,
umbes kuueaastane. „Laske nuuskur
maha!“ kisendas rahvahulk. Laps ha-
aris mehe jalast kinni: „Isa, nad ei tohi
sulle kurja teha.“

Laps tuli säält majast, kust mees
oli kinni võetud. Müra kasvis. Surm!
Tapmine! Kaugel kahurite mürinast ja
tormikellade paukumisest. Kogu tänav
täis meeletuid inimesi. Maha kunin-
gad! Maha papid ja ministrid ja nende
nuuskurid! Tapke maha kõik röövlid!
Välke laps hüüdis neile:

„Aga mina ütlen teile, et tema on
minu isa.“

„Ta on armas,“ ütles üks naine, „ar-
mas laps.“ Kogu ta hing peegeldus ta
siniseis silmis, kui ta nuttis. Ta oli
kahvatu ja puhtasti riides.

„Kui vana sa oled?“ küsis teine
naine.

Laps kostis vaid: „Te ei tohi kurja
teha isale.“

Mõned hakkasid juba maha vaada-
tes järele mõtlema. Teiste pilgud muu-
tusid veidi pehmemaks.

Üks pöörasemaist hüüdis lapsele:
„Eest ära, sina!“

„Kuhu?“

„Kuju.“

„Mis ma sääl teen?“

„Kuju ema juure.“

„Ta ema on surnud,“ lausus vang.

„Kas ta on sinuga üksi?“

„Jah on, aga mis sellest siis?“ kos-
tis ta, nagu oleks kõik kaotand. Ta
seisis üsna rahulikult, soendades rin-
nal väikesi käekesi. Siis ütles ta lap-
sele:

„Sa tunned ju Katarinat?“

„Seda, kes meie kõrval asub?“

„Nojah, mine ta juure.“

„Kas tuled ka ühes, isa?“

„Natuks aja pärast.“

„Ei, ma ei taha minna ilma sinuta.“

„Miks sa ei taha siis?“
 „Sellepärast, et nad tahavad sulle kurja teha.“

Siis isa ütles sellele, kes oli juhataja: „Laske mu kuuest lahti, hoidke selle asemel käest. Nüüd ütlen pojale, et saame pea kokku. Siis võite mind maha lasta, niipea kui nurga taha jõuame, või kus te ise tahate.“

Ja juhataja tegi nii, nagu ta oli palund.

Isa ütles lapsele: „Eks sa näe, et need on minu sõbrad. Ma pean vaid

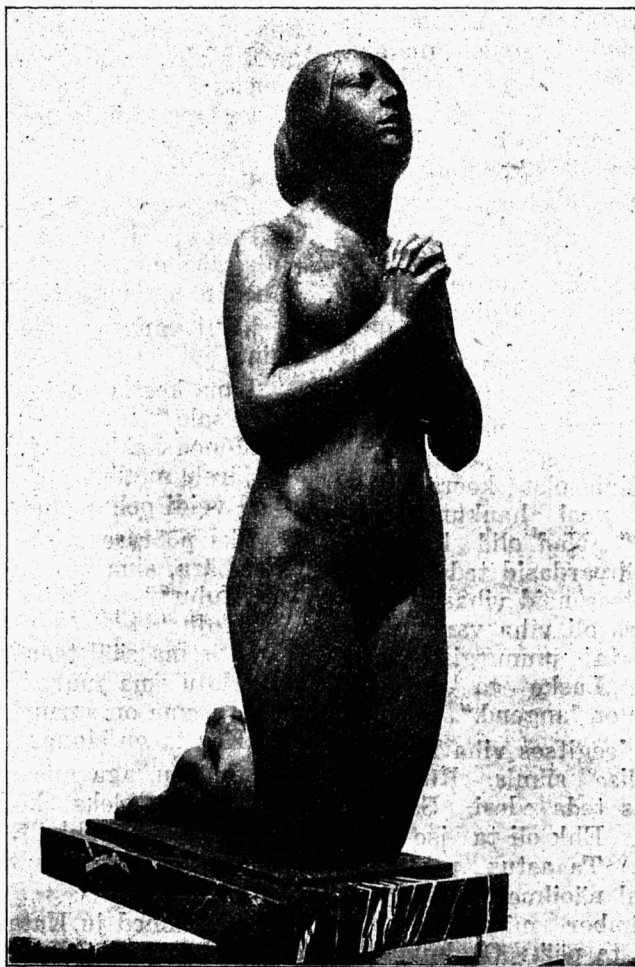
silmapilguks minema nende härradega ühes. Ole pai ja mine ilusti koju.“

Laps vaatas isale otsa ja läks rahustatuna minema, rõõmsalt ja kartmatult.

„Vaat' nii, nüüd võite mind maha lasta,“ ütles isa võitjatele. „Kuhu ma lähen?“

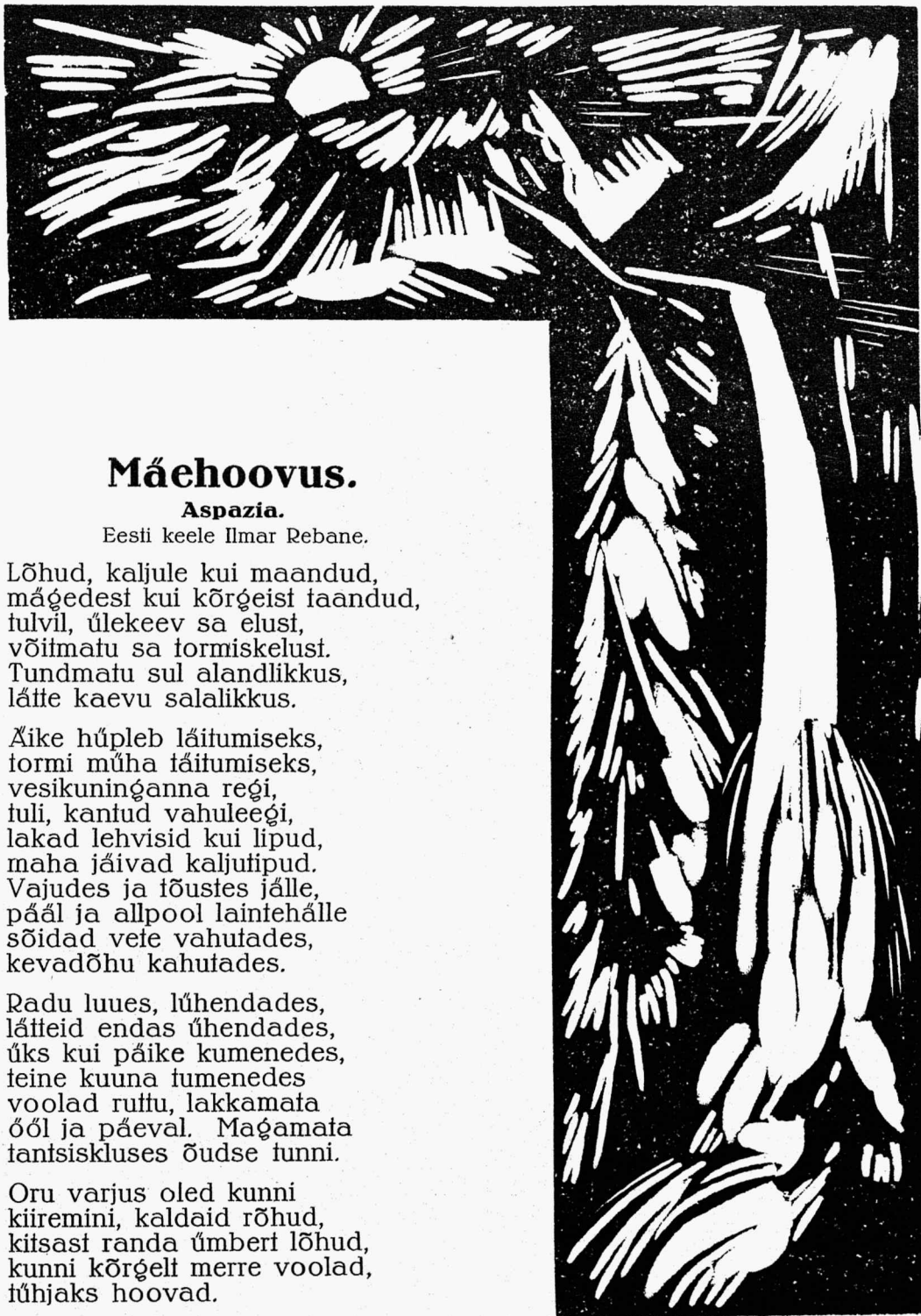
Rahvahulgast, kes alles äsja oli tapahimust värisend, käis otsegu vabin läbi, ja kuuldus üldine hüüd:

„Mine koju!“

Jaan Koort

Palvetaja

Mäehoovus.

Aspazia.

Eesti keele Ilmar Rebane.

Lõhud, kaljule kui maandud,
mägedest kui kõrgeist taandud,
tulvil, ülekeev sa elust,
võitmatu sa tormiskelust.
Tundmatu sul alandlikkus,
lätte kaevu salalikkus.

Äike hüpleb läitumiseks,
tormi müha täitumiseks,
vesikuninganna reži,
tuli, kantud vahuleegi,
lakad lehvisid kui lipud,
maha jäävad kaljutipud.
Vajudes ja tõustes jälle,
pääal ja allpool laintehälle
sõidad vete vahutades,
kevadõhu kahutades.

Radu luues, lühendades,
lätteid endas ühendades,
üks kui päike kumenedes,
teine kuuna tumenedes
voolad ruttu, lakkamata
õól ja päeval. Maagamata
tantsiskluses õudse tunni.

Oru varjus oled kunni
kiiremini, kaldaid rõhud,
kitsast randa ümberit lõhud,
kunni kõrgelt merre voolad,
tühjaks hoovad.

Jaan Koort

Poiss

Abu Kassemi vanad toakingad.

Abu Kassem, vana kaupmees Bagdadis, oli kuulus oma ihnuselt. Ta kirsitud olid täis kulda, kuid ta ei tarvitanud sest ainustki penni. Ta elas kui kerjus: vanemadki linnakodanikud ei olnud kunagi näind teda tarvitavat muid kui ikka samu riideid, ja milliseid riideid! Mantlit, mille värv oli hoopis luitund, ja lössis turbanit, mis oli samuti täis auke kui taevas tähti. Aga ta toakingad, neile olid löödud uued tallad ja kontsad juba nii mitu korda, et kõik linna kingsepad naersid, kui need jälle toodi parandamiseks: need olid nii ine-

tud, et inimesed nende kohta olid teind kõnekäänu. Kui taheti väita, et mingi asi oli õige vana, kohmakas, inetu ja ebamugav, siis öeldi alati: just kui Abu Kassemi toakingad.

Juhtus ühel päeval, et see vana ihnuskoi oli ninapidi vedand üht vaest kaupmeest, ostes talt odava hinnaga hulga lõhnaõli, seesugust, mida naised tarvitavad. Tal oli nii häämeel sellest kasulikust kaubast, et otsustas lubada endale suure rõõmu — teha midagi erakordset! Aga mida? Kas kutsuda keegi sugulane lõunale? Mis rõõmu sest

oleks, kui kõigil ta sugulasil oli nii ot-satu söögiisu, et nad sööksid kindlasti ühe korraga sama palju, kui ta ise terve nädala jooksul? Aga mis oleks, kui ta ostaks parimat mokka-kohvi? Aga jällegi mõtles ta: Mis kasu sest oleks? Ta oli nii harjund oma sigurikohviga, et seda kõige paremaks pidas. Hulga aega mõtelnud, arvas ta, et kõige parem oleks minna sauna, sest sääl polnud ta hulgal ajal käind.

Ja siis läks ta sauna. Kui ta seljast kiskus oma porised riidenadid, ütles talle üks sugulane, kes ka saunas oli, et tal oleks juba aeg vanad toakingad ära visata, mis olid teind ta naerualuseks kogu Bagdadis.

„Ma mõtlen järele,“ kostis Abu Kassem haavatult. Siis pööris ta selja oma nõuandjale ja astus vanni. Pärast vanitust hakkas ta riietuma ja märkas oma vanade toakingade kõrval üsna uue kingapaari.

„Ah-ha,“ mõtles ta endamisi, „mu lellepoeg on tahtnud teha mulle rõõmsa üllatuse.“ Ja siis pistis ta kingad jalga ja läks minema.

Kuid need uued kingad olid kohtuniku omad, kes oli sauna tulnud kohe Abu Kassemi järel. Ja ta hämmastus suuresti, kui ta kingi polnud kuski näha, ja otsides neid igalt poolt leidis ta pimedast nurgast kohutavad koledad räbalad, millest ta kohe ära tundis Abu Kassemi toakingad.

„Mis?“ hüüdis ta. „See vana lurjus on julgend varastada minu toakingad? Politsei! Minge varast taga ajama ja tooge ta mu ette.“

Politseinikud jooksid mööda tänavat ja said kinni Abu Kassemi, kui ta parajasti tahtis avada oma maja ukse. Nad võtsid ta kinni ja viisid vanglasse. Asjata püüdis Abu Kassem end kaits-ta, et ta ei olnud mõtelnud teha midagi ülekohut. Alles pärast suurt trahvi pääsis ta vabaks.

Abu Kassem tuli valutava südamega koju ning jäi, käed ristis, seisma oma õnnetute toakingade ette. Ja sõimates nad vihasealt läbi, viskas ta nad aknast Tigrise jõkke, mis ta maja eest mööda voolas.

Paar-kolm päeva hiljem heitsid paar

kalastajat oma võrgu vette, ja seda üles vedades tundus see õige raske. Nad arvasid saavat suure aarde, mingi kuldse karika või kastikese täie kalliskive. Aga küll pettusid ja pahandasid kalamehed, kui sääl polnud muud kui vanad toakinga-närud, mille teravad naelad olid rebind suuri auke võrgu sisse. Kohe tundsid nad ära Abu Kassemi kingad. Vihaga viskasid nad need ihuskoi aknast sisse, ja õnnetuseks löid nad lõhnaõli pudeli puruks, mille Abu Kassem äsja oli ostnud. Kui Abu Kassem kuulis klaasikilinat, ruttas ta vaatama, mis on juhtunud, ja vihaga nägi ta õnnetuid toakingi lõhnaõlis ujuvat. Hoolimata sellest, et ta nad jõkke oli heitnud, olid need nüüd tagasi tulnud ja rikkund ta kallima aarde. Habet kiskudes hüüdis ta: „Neetud kingad, teist korda te ei pea mulle enam tegema sellast kahju!“ Ja võttes oma toakingad kaenlasse, läks ta aeda ja mattis nad sügavale maa sisse.

Kuid naaber, kes oma maja katusel piipu suitsetas, silmas säält ihuskoi askeldamist. Ta oli kade ja keelekandja mees, ta kõneles naabritele, et olevat näinud Abu Kassemi maa seest aaret kaevavat. See uudis levis välnobedasti ja ulatus isegi kubernerri kõrvu. Kuberner kutsus Abu Kassemi enda juure ja ähvardas teda kepinuhtlusega, kui ta osa aardest temale ei anna.

Kui Abu Kassem seda kuulis, oli ta hirmust peaaegu minestamas. Ta rebis oma rinda, vandus prohveti nimel, et ta aias muud polnud teind, kui maha matnud oma toakingad. Kuid see ajas kubernerri veel enam vihale, kes arvas, et teine teda tahab tüssata. Mees vaenekene nagu oleks juba kepihoopetunnud oma seljal. Ja mõistes, et tal asjata oli kubernerile vastu rääkida, lubas ta talle anda suurema summa raha. Kuid ühtlasi otsustas ta kaotada maa päält õnnetusttoivad toakingad.

Õhtuhämarikus läks ta jalutades linnast välja. Kui ta nii kaugele oli läind, et keegi teda enam ei võind näha, tõmbas ta kingad kuue alt ja viskas need veereservuaari, kust Bagdadi linn sai oma joogivee. Pilgukese aega vaatas ta vette ja nägi oma rõõmuks,

kuidas ta vaenlased põhja vajasid. Ker-
gendatud meelel ja kiirel sammul tuli
ta linna tagasi ja heitis puhkama ses
kindlas usus, et oli viimast korda
näind oma toakingi. Kuid nii ei läind
see asi veel mitte. Õnnetud kingad ei
jätnud veelgi Abu Kassemit rahule.

Teisel hommikul Bagdadi naised
läksid oma harjund kombel kaevule
veekruuse täitma; aga küll nad ehma-
tasid ja vihastusid, kui kaevust ei tul-
nud tilkagi vett. Nüüd tõusis hirmus
kisa ja kaklemine. Insenerid kutsuti
appi, ja nad ruttasid veereservuaarile.
Veetorud uuriti läbi, ning suure vaeva
ja töö järele leiti, et mingi vööras ese
oli torru tungind veejooksu takistama.

Takistus koogiti esile, ja siin olid
jällegi Abu Kassemi vanad toakingad!

Jälle vangistati vaene kaupmees ja
mõisteti suurt trahvi maksuma. Ta oli
juba üsna hävingu äärel. Mõne päeva
jooksul oli ta kümme aastat vanemaks
läind ja kurvastusest oli ta peaaegu
oma mõistuse kaotand.

Kui ta jällegi oli üksi oma õnnetus-
seltsilistega, võttis ta nad kätte ja kõ-
neles oma toakingadele:

„Mis ma nüüd teen teile? Milline
karistus oleks teile küllalt kohane?
Kas lõikaksin teid tuhandeks tükiks?
Ei — siis saaksin teist vaid tuhat vaen-
last. Üksainus abinõu on võimalik, ma
põletan teid, põletan teid tuhaks!“

Haardes vabiseval käel oma toa-
kingad, ruttas ta ahju juure, kuid kin-
gad, mis kogu öö olid vees vedelend,
olid märjad, ja ta mõistis, et nad tuld ei
võta. Ta viis nad palkoni käsipuile
päikese kätte kuivama. Need ei olnud
sääli rohkem kui paar minutit, kui val-
latu kass hüppas kõrvalmajast käsipui-

le ja tõukas toakingad palkoni äärelt
alla tänavale, nii et need kukkusid ühe
tänaval kõndiva vanaeide pähe.

Kingad olid rasked, ja vanaeit lan-
ges oiates maha.

„Mõrtsukas! Appi!“ hüüdsid möö-
daminejad. Kohe kogunes tänavale
trobikond inimesi, küsides: „Kes on ta-
petu? Kus on roimar?“ — Siin olid Abu
Kassemi toakingad ja sääli oli Abu Kas-
semi maja; ja siin lamas vanaeit maas
silmanähtavalt surnud. Tapariist oli
toaking; mõrtsukas Abu Kassem. Nii
otsustasid inimesed. Ja tungides kaup-
mehe majja, tahtsid nad kurjategija
kas ära põletada, või kividega surnuks
visata.

Vanamees palus lasta end kohtuni-
ku jutule. Sääli heitis ta põlvili ja las-
tes õnnetud toakingad kohtuniku jalge
ette, kaebas ta:

„Igavese tarkuse allikas! Valguste
valgus! Kõrge kohtunik! Siin näed
kaks kurjategijat, kes on tõugand
mind hukatusse! — Olin rikas — nad
tegid must kerjuse! Elasin rahu ja õn-
nes — nad riisusid mult rahu ja lühen-
dasid mu elupäevad. Lase kuulutada
Bagdadi linnale, et ei pandaks mind vas-
tutama nende kuritööde eest, milles
need toakingad siitpääle end süüdlaseks
teevad. Aga kui sa ei või mulle osu-
tada seda armu, siis ma ei taha selle
järele enam elada. Annan su kätte
oma hinge: lase mind surra!“

Kuuldes selle veidra palve, ei või-
nud kohtunik enam tõsiseks jääda. Ta
lubas lasta niiviisi kuulutada, nagu va-
nake oli palund ja käskis kuulutuse
kinnitada kõigile tänavanurkadele. Ja
siis neomis ta Abu Kassemi, et see oma
toakingi nii hirmus kaua oli tarvi-
tand.

F. Hodler

Autoportree

Ferdinand Hodler.

M. L.

Ferdinand Hodler on šveitslane. Ta sündis aastal 1853 Berni kantonis ja suri kuuekümnepäevase aastana Genfis.

Hodler on mitmeti omapärane ja ainulaadiline meister Euroopa kunsti ajaloos. See karmide mägede poeg oli omas kunstis enam kui nägija, nähtava maailma kopeerija ja pildistaja. Ta kõigepäält oli filosoof ja looja, kes kujutatavale asjule ja nähtusile tahtis anda ja andiski alati sügavama sisu ja tähenduse. Ta ei teind seda kunagi päätetükkivalt — nähtavalt, vaid oskas kujutatavais asjus leida alati nagu kuidagi loomulikult ja endastmõistetavalt nende sisemise olemuse.

Hodleri isa oli puusepp. Ta suri vara ja noor Hodler sai endale võõrasisa, kes ametilt oli dekoratsioonimaalija. Võõrasisa tundis varakult juba poisikunstniku ja pani ta ühe oma sõbra, maastikumaalija Sommeri, juure õppima.

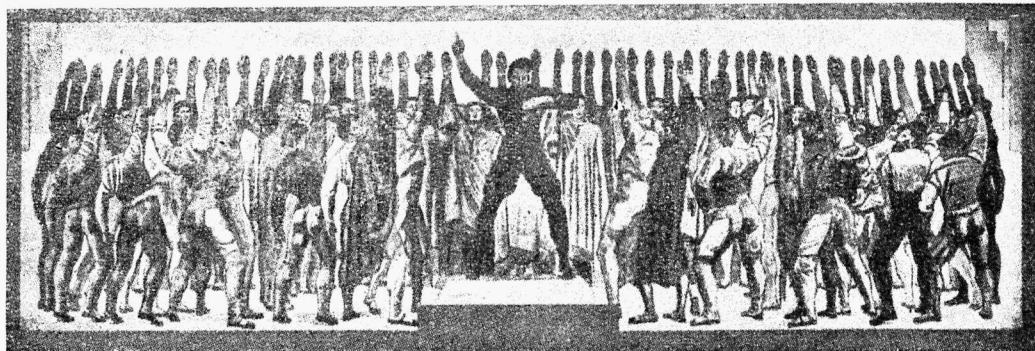
Üheksateistkümnepäevase noor Hodler tuli Genfi ja pidi siin ise endale hakkama murdma teed. Ta täiendas

siin raudse energiaga oma üldharidust ja pääsis viimaks Genfi akadeemiasse. Siit rändas ta Hispaaniasse, asus Madridis, maalitsi siin õrnu maastikke ja pööris pea jälle tagasi Genfi.

Üldiselt tuntuks saab ta oma suurte monumentaalpiltidega, mis käsitavad mitmesuguseid momente šveitsi ajaloost.

Hoolimata suurest menust, üldisest austamisest ja kuulsusest jäi see mees alati lihtseks šveitslaseks, mägede pojaks, kes väsimata usinusega töötas oma elu lõpuni noorusliku energiaga.

Siin näete kõige päält selle mehe autoportreed, mis ta maalind paar aastat enne oma surma. Vaadake, kuidas lihtsate pintsliõmmetega kergib teie ette teravajooneline ja kõvastivormitud nägu. Teravad pilusilmad vaatavad läbinägevalt, ots on kõrge ja kumer. Terves pildis paistab see koondatud selgejoonelisus ja lihtsus, mis omane kogu Hodleri kunstile. Vaadake kas või kuube, kuidas see maalitud — musta piirjoontega piiratud, laiade ja

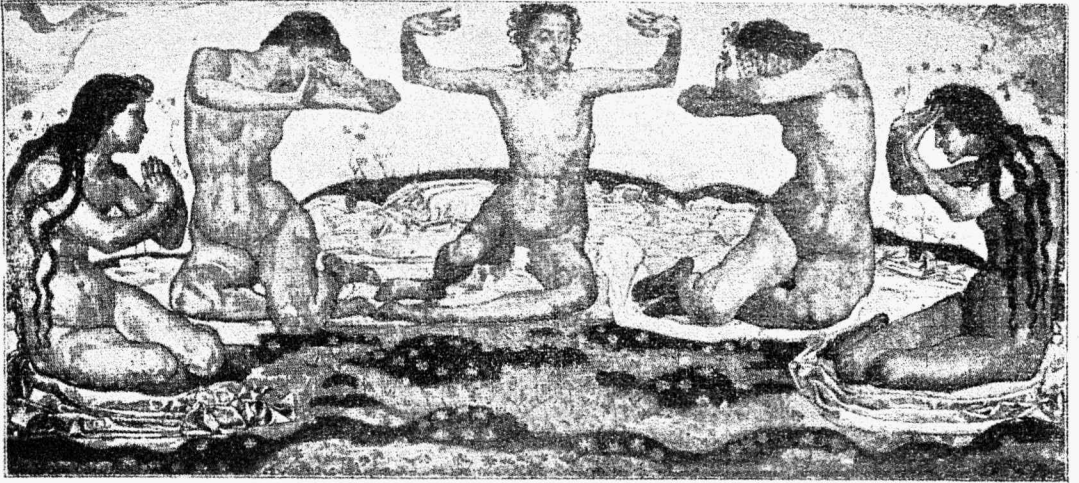
F. Hodler

Üksmeel

F. Hodler

Puuraluja

F. Hodler

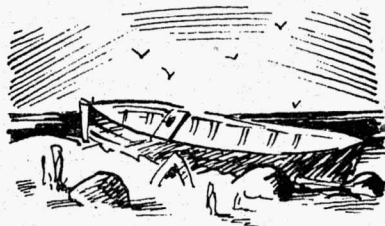
Ärkamine

lihtsate pintsli tõmmetega vormitud, rinna tume vari valgest kraest, kasvab see ainult õlgadest saadik nähtav kogu edesi allapoole nagu graniidikogu.

Või vaadeldagem edesi ta „Puuraiujat“. See siin pole puuraiuja harilikus mõttes ega näos. Meie ei näe meest keset ümbritsevat metsakeskust omas igapäevases töös, vaid puuraiumist nagu kogu selle nähtuse kokkuvõttu. Pildi pilvine-tühi tagasein on piiratud kahelt poolt kahe puutüvega, pildi ühe ääre ühendab teisega diagonaalselt paigutatud puuraiuja kogu. Ja veel teine, pildil kujutamatu, aga meile siiski nähtav joon ühendab ühe pildi nurga teisega: ülal kirves ja all vasemal puutüvi, millesse see langeb hävitavana jõuna. Pildist sel kombel saab enam kui töömehe kujutus — see on siin kehastatud hävitamise idee üldse, mitte kui juhuslik nähtus, vaid igavene ja

vääramatu säädus, mis siin nähtavasse kujusse valatuna hävitab ja purustab. Mees ise kasvab nagu puu maast, ta laiulisirutatud jalad kasvatavad juurtena selle liigutuse, mille teeb kirves. Pilvedki suruvad vasemale poole langetavat tüve. See kõik kokku on nagu miski viimne kohtupäev moodses vormis.

Suurel seinamaalil „Üksmeel“ paistab kõige päält silma suur liigutus ülespoole: hulk käsi, mis tõuseb inimmassist nagu odademets. Ja alles siis vaatame allapoole ja näeme hulga vanet vanduvaid mehi. Ja keskel seisab tume kõneleja-juhi kogu, nagu tangid, nagu raudne ühenduskamber, mis tumedana keskkohana tõmbab kokku mõlemad pildipooled. Ka siingi on enam kui ajalooline moment, kui juhtumusekirjeldus. See on üksmeele, ühendatud jõu taevani tõusev võim.

„Surematu“ ja kaadi.

Emil Schilleri järele —rm—

Kaugel hommikumaal elas kord tark mees. Tast jutustati kõige uskumatu-maid asju ja usuti neid kõiki. Kõneldi, et siin maa pääl ja isegi kogu maailma-kõiksuses polnud tema jaoks ühtki mõistatust, sest ta oli kõike uurind; hinge olu ja isegi Jumala olu. Morga-nit, nii oli selle targa mehe nimi, peeti surematuks; kõige vanemad jutustasid, et juba nende vana-vanemad olid tun-nud teda, ja et ta juba siis oli olnud vana mees.

„Surematu“, nagu teda lühidalt kut-suti, asus mäel kesk hiiemetsa. Muud inimesed tundsid nii sügavat austust ja nii ebausklikku hirmu ta vastu, et üks-ki ei usaldand astuda sinna hiide või läheneda ta majale. Ainult mäejalal asuva linna kaadil oli õigus vana kombe järele käia „surematut“ vaatamas, kuid ainult siis, kui mingi väga tähtis sünd-mus sundis paluma üleva, targa mehe nõu.

Juba kaua aastaid oli kestnud see komme, ja linnaelanikud olid alati tali-tand nende nõuannete järele.

Siis sündis, et Ibn-Hakimist, keda peeti ausaimkas meheks tuhande peni-koorma suurusel maa-alal, sai kaadi. Juba kolm kuud tagasi juhtus olema üks sündmus, mille kohta kõigi meelest pidi kuulma „surematu“ arvamist. Määratud päeval korraldati ta juure samasugune pidurong nagu eelmisel korral. Esmalt tuli neli valget elevanti, kes kandsid linnanemaid, siis tuli sada dervişi ja lõppeks ihukaitsevääst ja suurest inimhulgast ümbritsetud kaadi, kes istus kandetoolis, kantud neljast kõrgeast ametnikust; ta oli palvesse süvenend. Metsa serval peatus pidu-rong. Ohvripapp laulis palve, mis eri-liselt seks puhuks oli seipitsetud, ja siis läks Ibn-Hakim, paljajalu ja austusest vabisedes, metsa ja kadus rahvahulga silmist. Ühe ametniku ülesandeks oli üles märkida need tunnid, mis kaadi viibis „surematu“ juures. Valitses ni-melt niisugune arvamine, et mida kaue-mini linna saadik viibis pühimuse juu-res, seda lugupeetum oli ta oma ametis.

Ibn-Hakim rändas vahepeal läbi ti-heda metsa ja seisis peagi „surematu“ maja ees. Ta kõhkles vaid silmapilgu, kuid avas siis erksalt ukse ja astus sisse. Ta seisis nüüd suures, sünges toas, kuhu päikesevalgus tungis ainult läbi värviliste klaaside, mis suurendas toa sissesääde pidulikku mõju. Ibn-Hakim imestas siiski suuresti, nähes, et põrandat peitis uskumata paks tolmu-kord. Teises nurgas olid toolid ja muud majariistad peaaegu tolmu alla mae-tud. Sääli oli ka laud ja laual raamat.

Ibn-Hakim puistas selt tolmu maha ja servis ta lehti. See oli mingi päeva-raamat, kus oli täpsaid märkusi nende päevade ja tundide kohta, millal ta eel-käijad olid käinud „surematu“ juures. Kuid imelikumad olid siiski äärmärku-sed, mis sinna olid tehtud. Need sisal-dasid salmikuid, milles pilgati inimeste rumalust, karrikatuure, pilkesõnu „su-rematu“ kohta j. m.

Ibn-Hakim vaatas raamatu läbi põh-jendatud meelepahaga. Vihaseks sulges ta selle jälle ja mõtles juba minna; siis juhtus ta silm uksele, kus seisis kirju-tus: „Ainult targad kaadid pääsevad sisse.“

Suure vaevaga avas Ibn-Hakim sel-le ukse ja astus kongi, mida suur aken valgustas. Kuid ehmunult tõmbus ta tagasi, kui ühes nurgas nägi mingi kogu istuvat patjade vahel ja paksu tolmu-korraga kaetud.

Võies vaevalt end tagasi hoida, vah-tis Ibn-Hakim kohutavat nähtust; see oli võigas luukere, mis ehitud kalli-väärtusliste riietega.

See oli kahtlemata „surematu“, surnud enam kui sada aastat tagasi. Ja sest ajast saadik oli rahvast alaliselt petetud häbematul kombel, ja see oli austusega vastu võtnud ja uskund nõnda-nimetatud „surematu“ tarku sõnu.

Ibn-Hakim mäletas oma noorpõlvest ühe juhtumuse, mil kaadi oli viibind kaksikümmend neli tundi „surematu“ juures, ja kuidas rahvas oli rõõmus-tand, et oli saand nii õigemeelse kaadi.

Ibn-Hakimi viha oli suur; vapustatult lahkus ta majast, kui oli säääl vaevalt viibind viis minutit. Ta tormas läbi metsa sinna kohta, kus pidurong teda ootas, ega hoolind sellest, et puujuured ta paljaid jalgu haavasid.

Pidurong oli vahepääl asetund säääl kauaks ajaks viibima. Derviiside ja aadlikkude jaoks olid telgid üles löödud, ja muud pidurongist osavõtjad olid asetund nii mugavasti kui iganes võisid. Toiduainete müüjad olid oma kaubad välja pannud. Nukuteaatrid ja kommetimängijad juba olid oma lavad püstatand, ja kes sellest kõigest midagi ei teadnud, võis arvata end laadal olevat.

Võib kujutella, milline segadus sündis, kui Ibn-Hakimit vihast punasena ja verisi jalu nähti tagasi tulevat vaevalt tunnipikkuse äraolu järele. Rahvahulk, derviisid ja ametnikud hakkasid isekeskis pomisema. Kuid Ibn-Hakim ei pöörnud sellele tähelepanu. Peatamatult ruttas ta edesi, ja hämmastunult, midagi paha aimates, järgis teda rahvahulk.

Pooljoostes mindi mäest alla, kuni kõik olid kogunend suurele lagedale paigale.

„Kodanikud,“ algas õigemeelne kaadi lõõtsutades, „kuulmata pettust on tehtud teiega.“

Tumedat jutukõminat kuuldus rahvahulgast.

„Siamaani on teie kaadid teid petnud!“

„Ta valetab!“ hüüdsid kõik endised kaadid ühest suust.

„Ta valetab!“ kisendas rahvahulk.

„Surematu“ on surnud juba ammu aega tagasi,“ jätkas Ibn-Hakim.

„Ta valetab!“ hüüdis eelmine ametipidaja.

„Ta on tapnud ta!“ hüüdis teine.

„Visake ta kividega surnuks!“ möirgas rahvahulk.

Vaene Ibn-Hakim! Rahvas tormas ta kallale, peksis ja tõukas teda, kiskus teda habemest ja sülgas talle näkku. Kui mõned halastajad inimesed teda mitte poleks võtnud oma kaitse alla, oleks ta surnuks löödud.

Juba samal päeval lasti Ibn-Hakim ametist lahti ja valiti uus kaadi. Taas järjestus pidurong, ning uuesti mindi „surematu“ juure.

Uus kaadi viibis kolm päeva majas.

Kui ta saabus tarkade nõuannetega, rõõmustas rahvas. Tark taheti lämmatada auavalduste ja kingitustega, ja temast sai kaadi kogu eluajaks.

Ent Ibn-Hakim suri vaesena ja hüljatuna maapaos.

Paul Raud

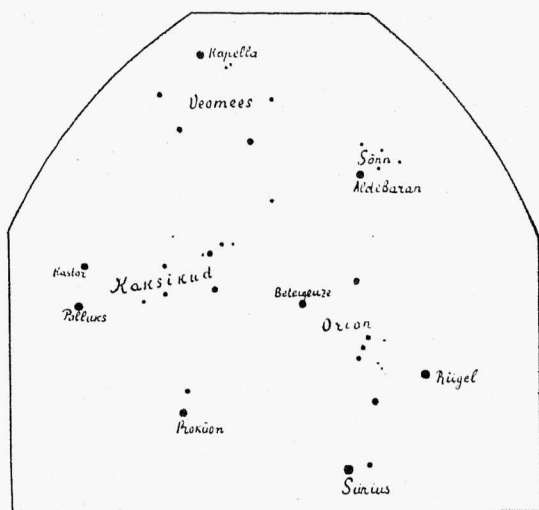
Muhu rauk

Loodusesõbra nurk.

Tähistaevas talvekuus.

Sügisese ja talvise pimedate öhtude, kui juhtub selge taevast, on väga soodsad tähtede vaatamiseks. Tähtede sära on kütkestav, ja mitte ainult sellepärast, et ööpimedus katab maad. Ka on see osa taevavõlvist, mis talvel õhtuti meie vaatepiiril näha, rikas heledate tähtede poolest. Ilusamad tähed on Orionis ja Kaksikutel, siis Suures Koeras heledaim põhjastäht Siirius ja ka Sõnnis, Väikeses Koeras, Veomehes.

Orioni tähtkuju põhiosa on nelinurk. Tema alumises parempoolses tipus asub särav esimese suuruse täht Riigel ja vastupidises vasakpoolses ülemises tipus samuti esimese suuruse täht Betelgeuze. Nelinurga keskel paistab Orioni vöö — kolm teise suuruse tähte, Nende suuna allapoole jälgides leiame punaka-sinaka-roheka valgusega toreasti särava Siiriuse. Orioni rahvapärane nimetus on „Koot ja Reha“ ehk Vardatähed. See nimetus tuleb küll vist sellest, et just sügi-

sel rehepeksu ajal ilmub südaööl kagu-poolses taevas Orioni tähtkuju.

Kui Orioni nelinurga ülemise külje suunas vasakule poole sihtida, siis leiamegi pisut kõrgemal sellest sihist mitte väga kaugel Orionist suure tähtkuju — Kaksikud ja nendes kaks esimese suuruse tähte — Kastor ülal ja Polluks allpool. Pollukse ja Siiriuse vahel paistab veel üks esimese suuruse täht — Väikese Koera Prokion. Ühel joonel Siiriuse ja Orioni ülemise parempoolse tipptähega seisab Sõnni tähtkujus punakas Aldebaran — veel üks esimese suuruse täht. Nii on koondunud kirjeldatud taevavölvi ossa 7 esimese suuruse tähte ja pääle nende hulk heledaid teise suuruse tähti, mis annavadki sellele taevavölvi nurgale imeilusa sära. Olgu tähendatud, et pääle nende 7 esimese suuruse tähe on põhjataevas võimalik näha veel 4, nendest üks — Kapella — Veomehe tähtkujus on ka samal ajal näha veelgi kõrgemal, Kaksikute ja Sõnni tähtkujude vahel. Nimetatud tähti pikemat aega vaadeldes saame ka selge pildi sellest, kuidas tähed taevavölvil oma kohta muudavad. — Sama pilti, mida 1. talvekuupäeval näeme kell 12 öösel, võime vaadelda 15. kuupäeval kl. 11 ja 1. jõulukuupäeval juba kell 10 öhtul jne. Järelikult, liginevad lõunapoolse vaatepiiri tähed päikesele, liitudes pikkamisi lääne poole. Tõelikult ei muuda tähed oma kohta sugugi, küll

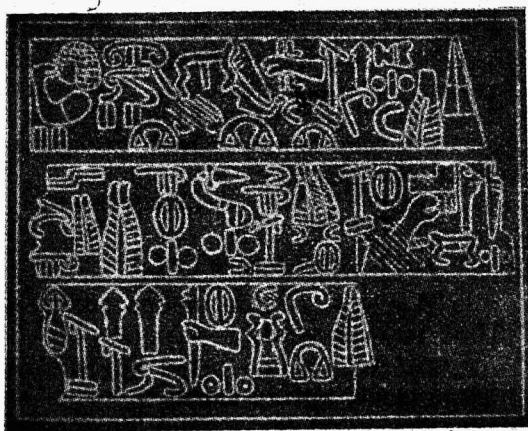
aga liigub päike näivalt tähtede keskel, mis omakord tuleb maakera pöörlemisest ümber päikese aasta jooksul.

Planeetidest on näha talvekuul öhtutaevas Jupiter, alguses lõunas, hiljemini edela pool. Teda leida tähtede keskel ei ole ühtki raskust, kuna ta oma säruga ületab kõik tähed. Hommikul enne päikesetõusu hiilgab samuti Koidutäht — Veenus.

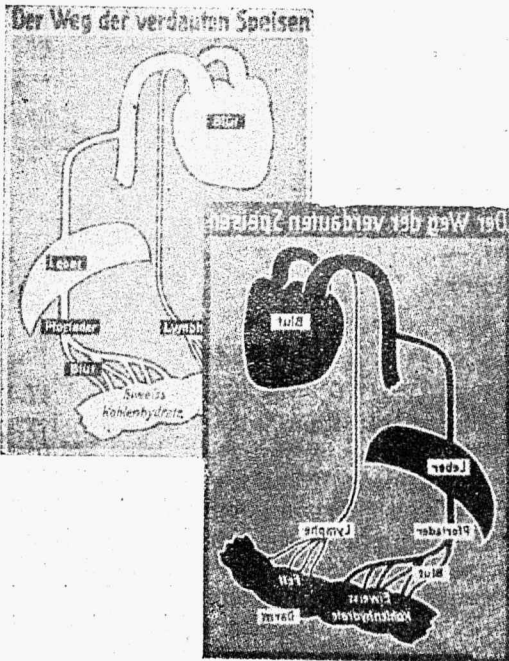
Mitmesugust.

1) Pilte ja jooniseid võib „üles võtta“ ilma fotoaparaadita päevapildipaberile järgmisel viisil. Muretseme endale hästi valgusetundelikku õhukest broomhõbe paberit. (Töötada temaga tuleb pimedas ruumis punase valguse juures). Paneme ühe niisuguse paberilehe kopeeritavale joonisele, valgusetundeliku kihiga joonise poole ja katame klaasplatega, et paber võimalikult tihedalt joonist kataks. (Soovitav on suruda klaasi paberile klambrite või kummipaela abil). Nüüd valgustame paberit 10—15 cm. kauguselt 15—20 sek. jooksul elektrivalgusega või lambiga (umbes 50 küünalt). Selle järele ilmutame ja kinnitame päevapildipaberi harilikul viisil: saame joonise tema negatiivsel kujul.

See on võimalik järgmisel põhjusel. Valgusekiired tungivad läbi klaasplate ja päevapildipaberi jooniseni, peegelduvad selle pinnalt tagasi ja „valgusta-

Negatiiv.

Ülal positiiv, all negatiiv.

vad“ valgusetundlikku pinda päevapildi-paberil. Joonise valged kohad peegeldavad kiiri rohkesti ja nende mõjul muutuvad vastavad kohad päevapildipaberli ilmutamisel mustaks, kuna joonise tumedad kohad valgeks jäävad.

Paljudel joonistel polegi tähtsust, kas nad on positiivsed või negatiivsed. Tahame aga positiivset pilti saada, kor-dame toimingut, ainult selle vahega, et nüüd valgustame tugevalt (magneesiumi lindi põlemisel) negatiivi, millest valgus läbi tungib ja päevapildipaberil positiivse kujutise annab. Arusaadavalt õnnestuvad paremini „ülesvõtted“ teravatelt joonistelt. Valgusefiltri tarvitamine annab veelgi paremaid tagajärgi.

„K o s m o s“.

2) Lühikesiteateid.

1. Maakeral sünnib aastas 8.000—10.000 maavärisemist.
2. Kõige vanemad mäed on umbes 1500 miljonit aastat vanad.
3. Mõned tähed on kuni 10.000.000 kord päikesest suuremad.

4. Põhjavalguse kõrgus ulatub kuni 700 klm.

5. Vihmarikkaimas kohas maakeral (Indias) tuleb sademeid aastas 12 m (meil 55—60 sm).

6. Madalaim õhusoojus maapinnal on seni leitud — 68° C (Siberis).

Noorte vaatlusi.

Kodumaa loodusest mihklikuu viimasel poolel.

Sügis! puie lehed muutuvad kollaseks; peavad vaid vastu veel lepad ja mõned teised vähemad puud. Õunapuud aedades on juba „puhtaks tehtud“, järjekorda ootavad kreegid. Vahelduvad vihmasajud on maa poriseks teind, kuid sellest hoolimata nopiti 24. sept. juba mitmel pool kartuleid. 26. sept. muutusid aga ilmad ilusaiks, nii et praeguse hilise ajaga võrreldes veel võrdlemisi palju k ä r b s e i d väljas. Õhtuti muutub taevast sellaseks, et järgmisel päeval vihma võib oodata. Kuid ei! jälle selgub taevast, ning järgmisel päeval vaatab päike, mida harva väikesed pilvetükid katavad, samasuguse sooja pilguga alla. Kuid siiski on sügis. Seda tõendavad koltunud lehed puudel ja h a n e d, kes lendasid 28. sept. lõuna poole.

Rukkiorsed on tänava võrdlemisi kehvad, sest uss on siin oma tööd teind. Paiguti isegi mustab maa, kuhu rukis külitud. Sellevastu on aga ristikeha hädal tänava võrdlemisi hää, nii et karjad hilissügiseni, kui lund ei tuleks, võiksid väljas käia.

Mesilased on mesipuu välisaukudest suurema osa vahaga täitnuud, aga ilusate ilmadega lendavad nad veelgi välja. Vististi õisi ikka veel on.

H. Vahtra — Viru-Jaagupist.

Küsimusi ja ülesandeid.

1. Meie veres sisaldub (kakskümendkaks biljonit) 22.000.000.000.000 punast vereliblet. Et selle arvu suuruselt vähegi ettekujutust saada, leidke, mitu aastat kuluks ära selleks, et kõik verelibled väikese haavakese kaudu välja voolaksid, igas sekundis 1 libeleke?

2. Millega seletada, et puulehed sügisel suurel arvul varisevad päeval pärast öökülma (alla 0°)?

3. Miks liugleb langev leht?

4. Mis on n. n. „lendav sügis“?

5. Miks jääb pori jalgade külge?

6. Vaadelda õhtuti ja öösiti põhjast taevast ja märkida üles põhjavalgust (võimalikult ka joonistega ja kirjeldusega).

Nende küsimuste ja ülesannete lahendamisele määratakse a u h i n n a k s suurepärase piltidega loodusteadusliku

kuukirja „Die Koralle“ oktoobri-detsembrikuu numbrid. Lahenduste saatmise tähtaeg 28. n o v e m b e r s. a.

Nimemõistatuse lahendus.

(v. „Noorusmaa“, nr. 13—14).

Otsitavad uued nimed on: vutt, koer, vaablane, pörsas, kiil, vaal, kilk. Lahendusi saatnud: Julius Rosin, Tartus; K. Veber, Tartus ja Vill. Mudi Kumma-Tapumäel. Loosimisel sai auhinna (hügromeetri) V. Mudi.

KÜSI VEEL MIDAGI

Uus seltskonnamäng.

Ameerikas viimasel ajal võib näha säärast pilti: Kaks inimest istub nurgas, ühel on käes raamat ja ta ise on lõbusatujuline, teine istub sügavasse mõttesse vaibununa. Nagu loeksid romaani, üks kuulab, teine loeb.

Ligemalt vaadates aga selgub, et nad ei loe, vaid mängivad kummalist mängu „küsi veel midagi!“ See on mängu nimi. Mängu mängitakse nii, et üks küsib ja teine vastab. Mängu võib mängida üksigi. Siis loetakse küsimused ja püütakse neile vastata ilma kõrvalise abita.

Esimesel vaatlusel tuleb imestada selle ajaviitemängu üldist levimist ja kaasakiskuvusvõimet.

Mõned küsimusist on nii kerged, et neile võib vastata algkooli kõige noorem õpilane, teised tunduvad nii imeilukuna, et vastus, mis nagu kogu aja tunduks keelel, ei tule ega tule.

„Mis on berüll?“ — „Berüll, berüll... berüll... no ime küll, küll ma tean seda berüll... mis imet see nüüd oli...“

„See on samasugune kui smaragd, aga mis värvi?“ — „Ahaa, tõsi, smaragd... aga mis värvi... pea, pea... see on... ai pagan, mis ta nüüd oligi...“ — „Roheline!“ — „Ja-jah, roheline, tõsi küll! Küsi veel midagi!“

Ja sääraseid küsimusi on palju, mis inimene arvab teadvat. Kes oli Torquemada, mis oli Shakespeare'i eesnimi, kes ehitas Niguliste kiriku torni? Kõik tuntud asjad? Eks ole? Aga kuidas see lugu nendega siis õieti on?

Nagu painaja! Inimene on täitmatu, ja sellest siis ka selle mängu huvitavus. Juhtub sageli, et küsimus paljastab meie teadmatus ja ootame järgmist, et selle vastamisega hiilgada.

On võetud viisiks 50 küsimust asetada ühte rühma. Küsimused võivad olla kõigilt aladelt. Mängu mängitakse punktide järgi. Iga õige vastuse eest vastaja saab kaks punkti, kuidagi moodi keskpärase vastuse eest saab ühe punkti ja vale või hoopis vastamata küsimuse eest 0 punkti. Suurim punktide arv nii siis on 100.

Ameerikas ja Inglismaal, kus seda mängu mängitakse laialt, on tulnud viisiks, et enne avaldamist küsimused esitatakse mõnele tuntud isikule ja ta saavutused tehakse teatavaks ühes küsimuste avaldamisega, et laiem üldsus võiks võrrelda oma saavutusi nendega.

Mängu võib mängida ka üksi. Mängija loeb ise küsimused ja märgib üles mis ta võib vastata. Kaksikmängust juba oli jutt. Aga seda võib mängida ka hulgakesi. Üks loeb küsimused kõ-

vasti ette ja teised kirjutavad vastused paberile. Pärast tehakse kokkuvõtted.

Avaldame siin 50 küsimust ja soovitate mängijaile ausasti abimeesteta vastata neile ja märkida üles saadud punktid. Siis näete ise, kuipalju suudate.

Neid, keda huvitab uus mäng, palume saata toimetusele uusi küsimusi, milledest siis saime kokku uue küsimusterühma.

Praeguse numbri küsimuste vastused toome järgmises numbris.

„Küsi veel midagi!“

I.

1. Kes ehitas Eiffeli torni? Mis aastal?
2. Mis on topaas?
3. Kes läks Kanossasse?
4. Kelle loodud on Eesti hümnis sõnad?
5. Kus asub Kambja kihelkond?
6. Mis on Põhja-Ameerika ühisriikide päälinna nimi?
7. Missuguse komponisti eesnimi oli Johann Sebastian?
8. Kus on Timbuktu?
9. Kelle nimel on teivashüppe maailmarekord?
10. Missugused alad kuuluvad viievõistlusse?
11. Mis on Austraalia päälinn?
12. Kus linnas on Rafaeli „Sikstiini madonna“?
13. Kelle laulust on pärit sõnad: „Ja kevad tuleb siiski, ja aknal koputab“?
14. Kes oli Dante?
15. Kummal pool on laeval punane, kummal roheline tuli?
16. Missuguse kahe arvu korrutis on 197?
17. Mitu sentimeetrit on jalas?
18. Kes on Tšehhoslovakkia president?
19. Kuidas on võit ladinakeeli?
20. Mitu kilomeetrit on Tallinnast Tartu?
21. Missugune on Rumeenia lipp?
22. Kus on Klapeida?
23. Kumb on põhjapoolsem, Haapsalu või Paide?
24. Mis on kaaviar?
25. Kes kirjutas laulu „Laksi Tõnis“?
26. Mis on Põlva jaamaülema nimi?
27. Mis aastal suri Kreutzwald?
28. Kes oli esimene Eesti riigivanem?
29. Millal hakkas ilmuma „Pärnu Postimees“?
30. Kus on Andorra?
31. Kelle tütar oli L. Koidula?
32. Kes oli Käsü Hans?
33. Kumb on suurem Riia või Tallinna vakamaa?
34. Kellele kuuluvad Havai saared?
35. Mis jõe ääres asub Mainz?
36. Mis värvi saab kollase ja sinise segamisest?
37. Kes elas enne, Rafael või Rembrandt?
38. Millal leidis Kolumbus Ameerika?
39. Mis on Ed. Bornhöhe õige nimi?
40. Mis on „Pikkjalg“ Tallinnas?
41. Mis tähendab lause: Sic transit gloria mundi?
42. Kes on Tartu ülikooli rektor?
43. Kes oli Richard Wagner?
44. Mis on „Vana kannel“?
45. Kus kihelkonnas asub Saadjärv?
46. Kes oli Zeus?
47. Kumb on kõrgem auaste, kapral või veltveebel?
48. Kus peetakse järgmised Olümpia mängud?
49. Kes kirjutas „Kroonu onu“?
50. Millest tuleb ütetus „Pürrose võit“?

Spordi

ringvaade

Henry Hock on avaldand kogu sportlike esseid, mis väärib hääd tähelepanu. Spordi sisu ja olemise kohta ütleb ta, et see on otsekohene mõttetus, eesmärgitu tegutsemine iseeneses. Kusagil mujal ei ole see selgemalt nähtav kui alpinismis, mis on vaid paljukordne otsimine mõttetuma tee järele, või õngitsemisel kunstliku söödaga, mis pakub tunduvat raskendust. Sporti harrastatakse just tee enese, hädaohtliku, mõttetult raske tee pärast, mitte eesmärgi pärast. „Tee on eesmärk.“

Et alati ja ikka sellest tegevusest tulu üksikule ja ühiskonnale võrsub, on asi omaette. Vast võib seda lugeda rõõmustavaks nähtuseks. Vast näeb üks või teine selles eetilist õigustust, kuid sporti harrastatakse ainult seepärast, et ta meile teeb rõõmu.

Sportlikust vaimusuunast tõuseb tahe, sõita kiiremini kui ükski teine — ja tagajärjeks on autotüübi paranemine. Sportlik soov on kõrgemale, kaugemale lennata kui ükski teine inimene — tagajärjeks on lennuki arenemine. Spordirõõm kisub mäeronija viimasele kättesaamatule mäele — tagajärg on maa vallutamine. Sportlik on soov omada kiiremat hobust — tagajärg kõrgeväärtuslise tõu kasvatamine. Sportlik on rahuldus võita vastast mõttemängus ja tagajärg on malemängu avangute teooriad.

Sportlik on uhkus kuuluda oma linna või maa parimasse jalgpalli meeskonda, sportlik on uhkus selle meeskonna pärast ja vaimustus, mida talle igal vabal pühapäeval ohverdatakse päältvaatajana — tagajärg rõõmustav hügieeniline pluss, kuna kümned tuhanded mängivad ja sajad tuhanded pikki tunde viibivad

vabas õhus selle asemel, et kuski norutada või alkoholi nautida.

Sportlikuks võib nimetada organisatsiooni organisatsiooni pärast, mis organisatsiooni rekord ja selle tagajärg on töötamisviisi paranemine ja produktsiooni suurenemine. Sportlikult võib harrastada mõtlemist, sügav rahuldus loovast vaimutegevusest ja tagajärg — mõttevõime suurenemine. Sportlik on kõik, mis iseenesest on mõttetu ja sellegipoolest sünnib rõõmust tegevuse vastu. Tagajärjeks on ikka teatud edusamm, inimsoo kui üldsuse võit.

Sport eesmärgi pärast on vastuoksus oma mõistele, vähemalt selle mõiste tänapäevasele käsitusele. Ükskõik, milline ka ei ole see eesmärk: auhindu või raha võita, kuulsust või austust omandada, seltsile või isamaale teenet näidata, teistele aega viita või iseennast arendada. Sellest algab spordi teenistus. Püha ja loomulik spordikirg saab piitsutava teenistuse sulaseks, külaline peremeheks, külalislahkus omakasuks, spordimees sporditegijaks, sport tööks.

Töö ei ole kunagi mingi häbi, kuid ta on teatud sund, mis teeb võimalikuks elu. Õnnelikud on need vähesed, kes oskavad tööd harrastada sportlikult, tööst omale teha spordi, see tähendab: püstitada ülevoolava elujõuga sunduslikust ja tarvilikust ülekäivaid suursaavutusi.

Spiraal pöörab tagasi, ta eemaldub ja kaob lõpmatusse. Ja lõppude lõpuks otsustab vaid keel, elav ja loov keel, mis sport tegelikult on ja mitte. Jääb sõna vorm, anum, kuid alaliselt vaheldub tema sisu.

Kodumaistest sündmustest oli suu-

remaid meie esimene Cambridge-Oxford jalgpalli alal. Tallinna staadionil kohetasid Tartu ülikooli ja Tall. tehnikumi meeskonnad. Võistluse trofee oli riigivanemalt annetatud massiivne hõbekarikas. Nüüd võitis selle auhinna esmakordsel võistlusel ülikool tagajärgena 4 : 1. Ülikooli võit oli loomulik, kuna ta nime taga seisab paartuhat noort poissi enam kui tehnikumi oma taga. See materjali suur küllus otsustas juba ülikooli võidu. Hilissügisel ja päeva ähmasusele vaatamata oli vaatajaid üle tuhande. Ei ole kahtlust, et edespidistel aastatel see arv tõuseb ja üliõpilaste matsist saab kord iga-aastane esimese järgu sündmus, mis kaasa haarab tuhandeid. Maailma ülikoolide suurim võistlus on Oxford-Cambridge: sõudemats Themse'il, mis jõe kallastele tõmbab regulsarselt poolmiljoni vaatajat, kes poolehoiu järele võistlejate värvidega — helesinise ja tumesinisega — riietusel ja erutatud küsimusest, kes võidab selle klassilise võistluse.

Tartus Tähtvere pargis vaatas 2000 inimest maratonijooksu, mille distants 40.200 meetrit. Jooksjaid oli 5, selle hulgas ka n. n. paljasjalgne Tõnisson, kes kaasa jooksis väljaspoolena. Eestil on olnud vaid üks hea maratonijooksja — Jüri Lossmann, kes olnud ka maailma parimate seast selle suurpingutuse sooritamise alal. 1923. a. olümpia mängudel Antwerpenis tuli Lossmann teiseks ja 1923. a. Göteborgi suurtel mängudel oli Jüri võitja. Nüüdse jooksu võitis tartlane Reiman ajaga 3 tundi 12 min., mis rahvusvahelise mõõdupuu järele on nõrk tagajärg. Reiman võitis juba 15 aasta eest osa olümpia mängude maratonist Stokholmis, kus ta kohale tuli viimasena. Selle saavutuse eest omandas ta ühe jõuka spordiharrastaja poolt väljapandud lohutusauhinna, mille

võitmise tingimine — viimaseks jäämine — avaldati alles võistluse lõpul. 1924. a. olümpia mängudel oli Reiman juba korduvalt viimane, kuid tollel jooksul puudub tingimustelt eelmisele sarnanev auhind.

Lõstmises, mis jõudu tema puhtamal kujul ilmutav spordiala, oli Eesti 1920.—1924. a. maailma esimesi rahvusi. Meie suurim tõstja on keskaallane Alfred Neuland, kelle välimus ei ilmuta mingit üle hariliku väljapaistvat jõukarulikkust. Mehe keha on võrratu kvaliteediga, millele seltsinud suursugune võime kontsentreerida kogu oma jõudu hetkeliseks välgatuseks, millega ta püstitas oma suursaavutusi. Neuland oli maailma esimene tõstja ja paari aasta eest seisis ta nimel 5 ilmarekordi. Teiste rahvuste järeletulek on olnud suur ja nüüd kustutas austerlane Treffny Neulandi viimase rekordi, mis talle seni oli järele jäänd.

Rahvusvahelises tennises on suurim auhind Davis cup, mis annetaja määruste kohaselt on igavesti rändav. Võimatus auhinda jäädavaks võita tõstab vaid selle haruldase trofee suurust. Tänavusest võistlusest võtsid osa kõigest maailmajagudest kokku ligi 30 rahvust. Viimasel ajal edesi jõudnud Prantsuse meeskond võitis finaalis karikakaitaja Ameerika võitute vahekorraga 3 : 2. Viimati oli see 15 aasta eest, mil Inglismaal õnnestus karikat Euroopasse tuua ja nüüd kordas seda teistest Euroopa rahvustest Prantsusmaa.

Tall. keskkoolide spordiühingu korraldusel peetud keskkoolide kergejõustiku võistlustel tuli üldvõitjaks reaalgümnaasium riigi tehnikagümnaasiumi ees. Naisvõistlustel oli esimeseks juudi gümnaasium, kelle parem võistleja oli prl. Levitan. Poiste A klassi üldvõitja oli Loorberg, riigi tehn.-gümnn. ja B klassis Tamm, reaalgümnn.

Toomas Kivi.

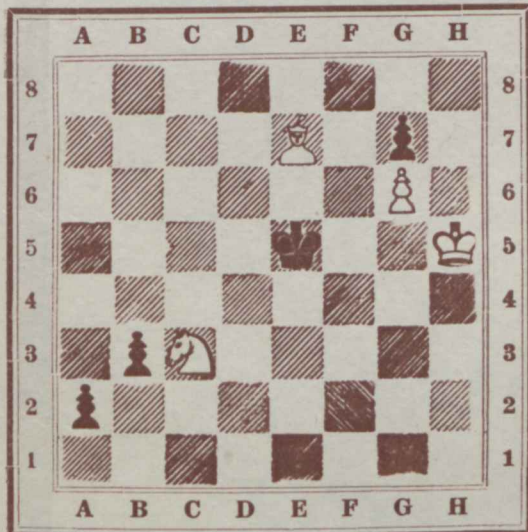
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Lõpumäng nr. 13.

Kokku säädnud Gustav Vehterstein (Vändras).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: K h5, O e7, R c3, E g6.
Mustad: K e5, E a2, b3 ja g7.
Valged algavad. Mäng jääb viigi pääle.

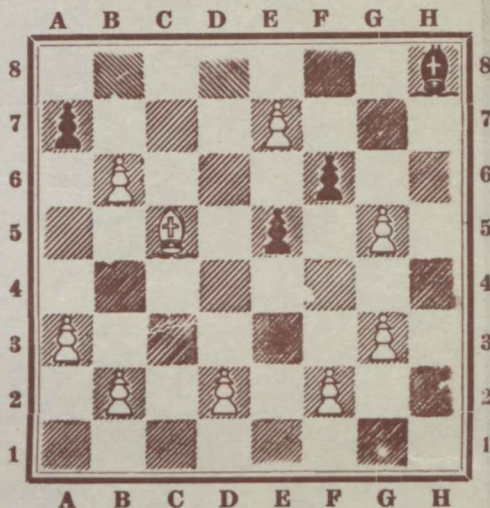
Kabe.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 9.

Kokku säädnud Evald Karp (Tallinnas).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc5, La3, b2, b6, d2, e7, f2, g3 ja g5.
Mustad: Kh8 La7, e5, f6.
Valged algavad ja kinnistavad kabe ja 2 lihtkivi.

A. Burmeisteri ülesande nr. 22 lahendus.

1. K f2 — f1, a5 — a4,
2. R c6 — b4, K f4 : e5,
ehk h5 — b4,
3. O d6 — c7 resp. R b4 : d3 annab matt.
1. (K f2 — f1), h5 — h4,
2. R c5 : d3+, ükskõik,
3. R e6 — e5 annab matt.

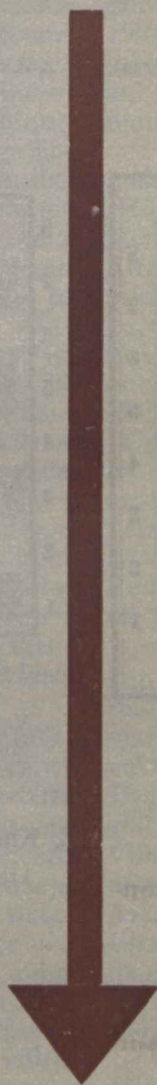
Õiged lahendused saatsid ülesandele nr. 22: Evald Karp ja V. Mikenas (Tallinnast), A. Karu, P. Tõidsep ja R. Keres (Tartust), Ants Vehterstein (Vändrast), Paul Maivel (Haapsalust), Endel Markson (Rakverest), Martin Villemson (Pärnust); ülesandele nr. 21: A. Karu; ülesandele nr. 20: Paul Maivel; lõpum. nr. nr. 11 ja 12 ja ülesandele nr. 19: Ants Vehterstein.

E. Karp'i lõpumängu nr. 14 lahendus.

Lihtkivi d8 oli üleaarune.

1. d6 — e7, f8 : d6,
2. b2 — c3, d2 : b4,
3. f2 — e3, f4 : d2,
4. Kh2 — f4, e5 : g3,
5. Kh4 : e1 : c3 a5 : c7 e5, a7 — b6,
6. Ke5 — d4, b6 — a5,
7. Kd4 — c3, b8 — c7,
8. Kc3 — d4, a5 — b4,
9. Kd4 — a1, b4 — a3,
10. Ka1 — f6, c7 — d6,
11. Kf6 — c3, d6 — c5,
12. Kc3 — e5, c5 — b4,
13. Ke5 — d4 ja võidab.

Õiged lahendused saatsid lõpumängule nr. 14: V. Mikenas (Tallinnast), Paul Maivel (Haapsalust), Robert Keres ja P. Tõidsep (Tartust), Eugen Lagsdin (Riiast); lõpum. nr. 11: V. Mudi (Kumnast); lõpum. nr. 13 ja ülesandele nr. 8: Paul Maivel.

NOORUSMAA

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Tellimishind aastas 400 mk., pool-
aastas 200 mk., veerandaastas 100 mk.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkikoda, Pikk t. 2

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR